XATİRƏLƏRDƏ YAŞAYANLAR

BİR SƏNƏTKAR VARDI...

LƏNKƏRAN DÖVLƏT DRAM TEATRININ APARICI SƏHNƏ USTASI, ƏMƏKDAR ARTİST TƏVƏKKÜL ƏLİYEV YAŞASAYDI 70 YAŞINI QEYD EDƏCƏKDİ

Onlar 13 nəfər idilər - Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun kino və dram aktyorluğu fakültəsinin 13 məzunu. Azərbaycanın görkəmli teatr-kino rejissoru, aktyoru və pedaqoqu Adil İsgəndərovun kursunu bitirən kimi onların hamısını təyinatla Lənkərana teatr açmağa, daha dəqiq desək, bu cənub şəhərində vaxtilə fəaliyyət göstərmiş Dövlət Dram Teatrının işini bərpa etməyə göndərmişdilər.

İki-üç ildən sonra Lənkərana teatr açmağa gələnlərin əksəriyyəti əyalət şəhərinin çətinliklərinə dözməyərək paytaxt Bakıya qayıtdı. Onlardan cəmi 3 nəfər - sədaqətli ömür-gün yoldaşları olan respublikanın Xalq artisti, Prezident mükafatçısı Böyükxanım Əliyeva ilə Əməkdar artist, "Tərəqqi" medallı Təvəkkül Əliyev və bir də uzun müddət bu sənət ocağına rəhbərlik edən Əməkdar artist Elşad Zeynalov həmişəlik öz talelərini Lənkəranla bağladılar. Onlar istər həyat yollarında, istərsə də sənətdə nailiyyətləri məhz Lənkəranda qazandılar. Elə buradaca ailə qurub, ev-eşiyə, ad-sana çatdılar. Elşad Zeynalov 2006-cı il yanvarın 5-də 55 yaşında haqq dünyasına sakin oldu. On bir il sonra, 2017-ci ilin 23 yanvarında isə Təvəkkül Əliyev də bu dünyanı tərk edərək əbədiyyətə qovuşdu...

Təvəkkülü Lənkəranda hamı tanıyır və sevirdi. O da qarşılıqlı olaraq bu diyara qəlbən bağlanmış, özünə çoxlu dost qazanmışdı. Əslən Neftçala rayonundan olmasına baxmayaraq, söhbət düşəndə zarafatyana Talış dağlarını göstərib: "Odur ey, oralıyam - o dağlar Vətənimdir", - deyərdi.

Onu teatrda aktyor kimi işə başladığı dövrdən tanıyırdım. İndiki kimi yadımdadır. 1973-cü ilin dekabrın 6-da yenicə fəaliyyətə başlayan Lənkəran Dövlət Dram Teatrının tamaşa zalına iynə atsaydın yerə düşməzdi. Tamaşaçılar - kəndli-şəhərli, hamı teatrın ilk tamaşasına baxmağa gəlmişdi. Onların arasında Bakıdan dəvət olunan tanınmış sənətçilər, ziyalılar, şair və yazıçılar, o cümlədən "Yaxşı adam" əsərinin müəllifi rəhmətlik Mirzə İbrahimovla onun ailə üzvləri də vardı. Gənc aktyor Təvəkkül Əliyev teatrın pərdəsini açaraq titrək addımlarla səhnənin qarşısına çıxdı və özünəməxsus gur səslə Lənkəran Dövlət Dram Teatrının fəaliyyətə başlaması münasibətilə tamaşaçıları təbrik etdi. Daha sonra sürəkli alqışlar altında tamaşa başlandı. Həmin gün gənc aktyorların hamısı rollarının öhdəsindən layiqincə gələ bildilər. Təvəkkül Əliyev isə Azər rolunun ifası ilə teatra parlaq fərdi xüsusiyyətlərə malik olan qeyri-adi bir aktyorun gəldiyini nümayiş etdirdi. İllər ötdükcə aktyor xaraktercə bir-birindən fərqli rollarda çıxış etdi, tamaşaçılarını gah güldürdü, gah düşündürdü, gah da göz yaşları axıtmağa sövq etdi. Tamaşadan-tamaşaya özü də inkişaf etdi, püxtələşdi, müdrikləşdi.

İş elə gətirdi ki, günlərin bir günü Lənkəran teatrında çalışmalı oldum və bundan belə Təvəkkül Əliyevin yaradıcılığını daha yaxından izləmək imkanı əldə etməklə yanaşı, həm də onun iç dünyasını tanımağa başladım. Son 5-6 ildə isə bizi onunla mehriban dostluq telləri bağlamışdı.

Təvəkkül məsuliyyətli aktyor idi. Rolunun üzərində az qala əsirdi. O, istənilən obrazı sadəcə səhnədə ifa etməklə işini bitmiş hesab etmirdi. Hələ məşq prosesində rolun məxsus olduğu tarixi şəraiti, mühiti, mənsubiyyətini öyrənib mənimsəyirdi.

Söhbət düşəndə deyirdi ki, məni Lənkəranda saxlayan tamaşaçı məhəbbəti və qayğısı olub:"Bəzən olub ki, Böyükxanımla (aktyorun ömür-gün yoldaşı, Azərbaycanın Xalq artisti Böyükxanım Əliyeva - müəl.) bir neçə günlüyə Bakıya getmişik, amma Lənkəran üçün, tələbkar tamaşaçılarımız üçün darıxdığımızdan müddətdən əvvəl geri qayıtmışıq. Qürur hissi keçirirəm ki, məhz Lənkəran teatrının səhnəsində öz sözünü deməyi bacaran, püxtələşən bir aktyor səviyyəsinə ucala bilmişəm. İndinin özündə belə yolda, küçədə tamaşaçılarla qarşılaşarkən onlar bizə oynadığımız rolların adları ilə müraciət edirlər. Belə tamaşaçını necə sevməyəsən? Belə şəhəri, belə teatrı necə tərk edəsən?"

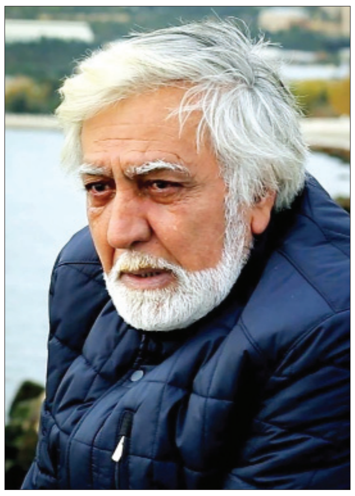

Doğrudan da o, ömrünün sonuna kimi əhdinə sadiq qaldı, Lənkəranı tərk edib heç bir yerə getmədi. Teatrın səhnəsində isə 100-dən artıq rolda çıxış etdi. Onları sadalamaqla qurtaran deyil: Aydın (C.Cabbarlı "Aydın"), Yıldırım Bəyazid (H.Cavid "Topal Teymur"), Anton Antonoviç (N.Qoqol "Müfəttiş"), Aleksey (Bs.Vişnevski "Nikbin faciə"), Ezop (Fiqereydo "Ezop"), Nəcəf bəy (Ə.Haqverdiyev "Dağılan tifaq"), Şeyx Nəsrullah (C.Məmmədquluzadə "Ölülər"), Əmir Teymur (T.Zülfüqarov "Kəklikli qəfəs"), Azər (M.İbrahimov "Yaxşı adam"), Zaur (Anar "Təhminə və Zaur"), Mahmud (Elçin "Mahmud və Məryəm"), Polya Luiçi (A.Nikolai "Dəmir sinif")...

Əlbəttə ki, bu obrazların hər biri ayrılıqda bir tədqiqat materialı səviyyəsindədir və biz onların hamısının təhlilini vermək niyyətindən uzağıq. Amma bununla belə aktyorun yaratdığı bir neçə rol üzərində dayanmağı məqsədəuyğun hesab edirik.

T.Əliyevin xalq şairi Nəbi Xəzrinin "Sən yanmasan" tamaşasında ifa etdiyi Eldar obrazı barədə Lənkəranın yaşlı tamaşaçıları bu gün də xoş xatirələrlə söz açırlar. Onlardan tanınmış həkim, "Tərəqqi" medallı Məmmədrahim Fərzullayev hesab edir ki, Təvəkkül Əliyev Eldar obrazının daxili aləmini özünəməxsus cizgilərlə açaraq, onun təkcə müsbət xarakterini deyil, eyni zamanda, həm də mənfi xüsusiyyətlərini göstərməyi bacarırdı. Aktyor Eldarın simasında daxilən çürük, zahirən təmiz olan, buqələmun kimi rəngdən-rəngə, dondan-dona girən tiplərin ümumiləşdirilmiş obrazını yaratmışdı.

Yazıçı Məmmədhüseyn Əliyevin "Ana fəryadı" tamaşası da Lənkəran teatrının tarixində xüsusi yer tutur. İkinci dünya müharibəsinin xalqımızın həyatından izsiz ötüşmədiyini və minlərlə ailəyə bədbəxtlik gətirdiyini əks etdirən bu səhnə əsərində "qara kağızı" gəlmiş İlyasın (Təvəkkül Əliyevin) on beş ildən sonra doğma yurda qəfil qayıdışı onun doğmalarının həyat tərzini tamam altüst edir. Belə ki, İlyasın arvadı onun anası Bəyimin təhriki ilə artıq xalası oğluna ərə gedib. Mövcud vəziyyətdən hamı çaş-baş qalıb. Bütün ailə İlyasın yanında özünü günahkar saydığından hamı onun gözündən qaçır. Belə məqamda İlyas heç vaxt üzünü görmədiyi doğma qızı Mirvari ilə söhbətləşib dərdləşir. Daha sonra İlyas (T.Əliyev) tənhalığa çəkilir, fonoqramma ilə səhnədən onun daxili monoloqu səslənir. Belədə aktyor sözün həqiqi mənasında bu monoloqu yaşantılarla ifa edir. Onun sifətindəki cizgilər qəhrəmanının müharibədə necə böyük əzab-əziyyətlərdən keçdiyini, göz yaşları isə İlyasın öz acı taleyi üçün daxilən vay-şivən qopardığını göstərir. Bu obrazı ilə T.Əliyev həm də sözsüz səhnələrin mahir ifaçısı olduğunu sübuta yetirir.

Aktyor məhz belə müsbət keyfiyyətləri ilə C.Cabbarlının "Aydın" tamaşasında böyük arzularla yaşayan, lakin əli heç yerə çatmayan Aydını, H.Cavidin "Topal Teymur"unda başı eyş-işrətə qarışmış, xalqın vəziyyəti ilə maraqlanmayan hökmdar Yıldırım Bəyazidi, Anarın "Şəhərin yay günləri"ndə hər şeyi pulla həll etməyə çalışan Ağarəfini, S.Vurğunun "Fərhad və Şirin" dramında öz sevgisi uğrunda Xosrovla başbaşa gələn, bunun üçün hətta dağları yarıb parçalayan Fərhadı və onlarla bu kimi müxtəlif xarakterli obrazları yaratmaqla tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdı.

Təvəkkülün son ifası isə Əli Vəlioğlunun "Əsrlərin harayı" tamaşasında Midiya hökmdarı Astiaq obrazı oldu. Aktyor qanı-canı bahasına bu obrazı yaratmışdı. İstedadının bütün coşqunluğu ilə Astiaqın ziddiyyətlərlə dolu həyatını açıb göstərməyi bacara bilmişdi. Ölümündən cəmi üç gün əvvəl də bu obrazda səhnəyə çıxmışdı. 2017-ci il yanvarın 23-də o, 43 ildən bəri canından da çox sevdiyi səhnəyə yenidən qayıtmalı oldu. Amma bu dəfəki - sonuncu tamaşanın müəllifi də, ifaçısı da özü idi. Yenə də qədirbilən dostları, pərəstişkarları onun yanında idilər, onu alqışlayırdılar. Amma bu alqışlar göz yaşlarına qarışmışdı. Tamaşaçılar sevimli aktyorlarını son mənzilə yola salırdılar...

Təvəkkül Əliyev Əməkdar artist fəxri adına layiq görülmüş, "Tərəqqi" medalı ilə təltif olunmuşdu. Söhbət düşəndə deyirdi: "Dövlətimizə, dövlət başçımıza bütün ömrüm boyu duaçı olacağam. Çünki aktyorun arzusunda olduğu bütün mükafatlara layiq görülmüşəm. Həyat yoldaşım Böyükxanım Əliyeva da Xalq artistidir, Prezident mükafatçısıdır. Qısası, xoşbəxt ailəyik. İki qız övladı böyüdüb ərsəyə çatdırmışıq. İndi onların da öz ailələri, övladları var. Ömrümü, bütün şüurlu fəaliyyətimi bundan sonra da mədəniyyətimizin inkişafına, qədirbilən tamaşaçılarımızın mənalı istirahətinə və mənəvi tərbiyəsinə sərf edəcəyəm".

Teatrda hazırlanan tamaşaların əksəriyyətində baş qəhrəmanı oynamaq Təvəkkülün qismətinə düşmüşdü. Ürəyində bir arzusu da var idi: Kral Liri oynamaq. Amma ömür ona bu arzusunu gerçəkləşdirməyə imkan vermədi.

Son illər o, həm də kino aktyoru kimi tanınmışdı. Bir sıra bədii filmlərdə, teleseriallarda maraqlı rollarda çəkilmişdi. Ümumilikdə isə Təvəkkül 15 filmdə müxtəlif səpkili rolları ifa edib. Onun kinoda axırıncı işi "Əli və Nino" filmində olub. Burada aktyor məşhur Azərbaycan xeyriyyəçisi Hacı Zeynalabdin Tağıyevin obrazını yaradıb. Daha bir neçə filmə də dəvət almışdı...

Qeyd edək ki, Təvəkkül Əliyev özünü həm də rejissura sahəsində sınamışdı. Əsasən də uşaqlar üçün tamaşalar hazırlayardı. İş elə gətirmişdi ki, Təvəkkül mənim də dörd əsərimə quruluş vermişdi. İş prosesində onun necə tələbkar sənətçi olmasının bir daha şahidi olmuşdum. "Mən hər şeydən əvvəl aktyoram, həm də peşəkar aktyoram, - deyirdi. - Amma ara-sıra teatrda tamaşa hazırlamaq isə mənim təcrübəmdən irəli gələn bir işdir. Rejissor vəzifəsinin məsuliyyəti böyükdür və mən belə bir yükün altına girməyə cürət etmərəm. Ötən onilliklər ərzində çoxlu rejissorla işləmişəm, hərəsinin dəst-xəttindən müəyyən qədər bəhrələnmişəm".

T.Əliyev, həmçinin gənc aktyorların hamisi idi. Biliyini, təcrübəsini heç kimdən əsirgəmirdi. Onun gözünün qarşısında onlarla aktyorun püxtələşməsinə, teatr sənətinin sirlərini əxz etməsinə uşaq kimi sevinərdi.

Ömrünün müdrik çağında da məhsuldar fəaliyyətini davam etdirən Təvəkkül Əliyev sübut etmək istəyirdi ki, hələ ürəyində kifayət qədər deyilməmiş sözü vardır. 67 illik ömrünün 43 ilini səhnə sənətinə həsr edən aktyor həm də gözəl ailə başçısı, sədaqətli ömür-gün yoldaşı, mehriban ata və baba idi. O, nəvələrini özünün ən böyük var-dövləti hesab edirdi.

Heyf ki, ölüm onu aramızdan tez apardı. Lənkəran tamaşaçısı artıq üç ildir ki, onsuz qalıb. Yaşasaydı avqustun 21-də 70 illik yubileyini qeyd edəcəkdik. Amma əziz xatirəsi unudulmur və illər, qərinələr keçsə belə, yenə də unudulmayacaq. Təvəkkül Əliyev bir-birindən gözəl, rəngarəng səhnə obrazları, kino-filmlərdəki rolları ilə xatirələrdə əbədi qalacaq.

Məzarın cənnətməkan olsun, əziz dost!

Ağaddin Babayev,
yazıçı-publisist.
Lənkəran